

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.

(1027 Budapest, Frankel Leó út 12.)

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre.

Felelős kiadó: dr. Vida Klára ügyvezető titkár

Gerard Gaudaen fametszetei, X2

TARTALOM

Gerard Gaudaen kiállítása Balatonlellén (Soós Imre)

A Katona-gyűjtemény kiállítása Budapesten – három kortárs művész alkotásainak társaságában
(Mayer József)

A „Magyar történet múzsája” – a kőbányai könyvtárban (Soós Imre)

In memoriam Fery Antal (Szászné Mara)

SZEMLE – HÍREK – KÖNYVESPOLC

GARARD GAUDAEN KIÁLLÍTÁSA BALATONLLELÉN

Kánikulai napok után ősies idő, barátságosan hideg fogadta június 14-én délelőtt Balatonlélén a KBK küldöttségét, amikor a vasútállomásról a Kapoli Galériába sietett. Ligeti Gábor galériavezető és felesége, Judit asszony szívélyes fogadása és a köszöntő pohárka pálinka hamarosan feledtette velük az időjárás zordságát.

Kapoli Antal pásztor-népművész remek faragványai és Ligeti Miklós szobrászművész gazdag plasztikai hagyatéka a város állandó látnivalói közé tartoznak. Az épület emeleti kiállítóhelyiségében ez alkalommal *Gerard Gaudaen* belga grafikusművésznek, az Antwerpeni Királyi Akadémia igazgatójának alkotásaiból rendezett kiállítást láthatta a közönség. A tárlat a megnyitást követően egy hónapon át volt megtekinthető.

Ligeti Gábor házigazdaként meleg szavakkal, *Istváni Yvett*, a helyi népdalkör tagja pedig énekével köszöntötte a megnyitóra érkezett helybeli, fővárosi és külföldi vendégeket. A megnyitóbeszédet *Antoon Vermeulen* honfitárs üvegfestő, grafikusművész tartotta, aki gondolatait a hallgatóság iránti kedves figyelmeségből, a számára nem könnyű feladatot jelentő magyar nyelven olvasta fel. Idézzük mondatait:

„Éppen negyedszer nyitja meg barátságos kapuit flamand művész előtt a Kapoli Múzeum és Galéria. Ezúttal *Gerard Gaudaen* a kiállító, aki a legnagyobb

mai fametsző, ismert otthon és szerte a világban. Magyarország és Flandria között a kapcsolat mindig rendkívül barátságos volt. Az okot nem kell messze keresni: mindkettő kis ország, körülvéve nagyobb szomszéd-államokkal, emiatt állandó harcban az értékes szülőföld védelmében. A kulturális szerep, amit játszanak, túlnő méreteiken. A művészet, amit felmutatnak – mindenütt csodált és megbecsült karaktere miatt – fűszere a mindenkori európai civilizációnak.”

A továbbiakban elmondta, hogy a kiállításon szereplő világhírű grafikák Sint-Niklaas-ból, Gaudaen úr szülővárosából érkeztek. A nagyalakú fametszetektől a legintimebb ex librisekig minden alkotás tiszta nyelven beszél, mindenki számára érthető. A fekete és fehér feszültsége, a tökéletes kompozíció látványa elragadtatással tölti el a nézőt. A flamand Waas tartomány tájaival ismerkedünk meg ezeken, Reinart, a ravasz róka portyáin keresztül. A flamandok életszeretetét, vidámságát sugározzák a kiállítás lapjai, melyeken hol tengeri sellők, hol dimbes-dombos táj, kis patak völgye, gyerekek, virágok, körhinta, búcsú látványa vonzza szemünket. A művész fametszetein gyakran látunk aktokat, minden lehetséges pózban finom lányos formáktól Rubens pompás testű dámáiig. Ex librisein, üdvözlő lapjain kitűnő egyensúlyt teremt a megrendelő kívánsága és a lehetőség között.

„Érdeemes megemlíteni – szólt a megnyitóbeszéd – nagyrabecsült professzorait, Viktor Stuyvaert, Mark Severin ismert fametszőket, Mark Macken flamand szobrászt. Munkásságáról most csak röviden beszélek:

Segítőkéz tanár. Nagy tekintélyű igazgatója a Nemzeti Akadémiának, a Belga Királyi Szépművészeti Akadémiának, elnöke a Flamand művészeti és Tudományos Akadémiának, megalapítója Sint-Niklaas város Exlibris Centrumának, tervezője számos belga bélyegnek.

Végezetül gratulálok Ligeti Gábornak az optimális választáshoz, megint nagy műveket állít ki szimpatikus galériájában. Judit asszonynak és minden segítőnek sok-sok köszönet a közreműködésért. Minden jelenlevőnek kívánok maradandó élményt, kapcsolódást és örömet a képek megtekintéséhez."

A megnyitóbeszéd elhangzása után Balatonlelle város önkormányzata nevében Kovács István alpolgármester köszöntötte a megjelent nagyszámú közönséget. A vendégek ezután birtokbavették a kiállítótermet, elragadtatással merülve el Gaudaen mester varázslatos világában, megcsodálva fametsző munkásságának remekeit. (Isméltésekbe bocsátkoznánk munkásságának további ismertetésével, ugyanis ezt lapunk 1996/2. számában Ürmös Péter értő rokonszenvvel írt cikkében már megtette.)

*

Itt említjük meg, hogy Gaudaen mester – akinek a nevét hazájában Gaudán-nak ejtik – a KBK könyvtárát ez alkalommal a róla szóló pompás kötettel gazdagította. A George E. Demey és Luc van den Briele közre-

működésével készült 128 oldalas, káprázatos nyomdatechnikájú kiadvány négy nyelven szól a fametszet Nagy Varázslójának munkásságáról, nagyméretű grafikák, ex librisek, bélyegtervek bőséges bemutatásával. (A cikk illusztrációit ebből a kiadványból vettük át.) A Művész a kötetet a KBK-nak „köszönettel és rokonszenvvel” dedikálta. Úgy érezzük, a köszönet Gaudaen mestert illeti, nemcsak fenti, maradandó értékű ajándékáért, hanem kiállításának felejthetetlen élményeiért is.

Sóós Imre

A KATONA-GYŰJTEMÉNY KIÁLLÍTÁSA BUDAPESTEN – HÁROM KORTÁRS MŰVÉSZ ALKOTÁSAINAK TÁRSASÁGÁBAN

A Bocskai Galériában 1998. május 8-án három exlibris-művészünk alkotásainak társaságában nyílt meg dr. Katona Gábor gyűjteményének budapesti kiállítása. A tárlat előzményeinek és anyagának ismertetése céljából dr. Mayer József megnyitóbeszédét közöljük.

Elérzékenyülünk mindannyian, mert múlt év augusztusában, Pápán rendezett nagysikerű kiállításán még velünk volt dr. Katona Gábor gyűjtőtársunk, aki betegsége ellenére nagyon készült erre a kiállításra. Most már nem lehet jelen, mert április 9-én, életének 93. évében elhunyt. Rokonságának, barátainak és tisztelőinek körében május 4-én helyeztük örök nyugalomra a jászárokszállási temetőben. Megint szegényebbek lettünk, mert Katona Gáborral nemcsak gyűjtőtársunkat, hanem egy igaz embert és barátot is elvesztettünk.

Kóhegyi Gyula rézkarca, C3

Szülővárosában, Esztergomban a város szellemi és művészeti életének két kovása: Holló Kornél és Einzcinger Ferenc vezette be az exlibris-gyűjtésbe, megajándékozva a fiatal érdeklődőt több könyvjeggyel, köztük egy Révész Kornél-lappal is, amelyet azóta is szeretettel őrzött. Katona Gábor elkezdte a gyűjtést és – mint élete minden munkájában – nagy felkészültségre tett szert. Gyűjteményében megtalálhatók nemcsak a magyarországi neves művészek, hanem a nemzetközi művészvilágban ismert mesterek munkái is. Első lapját Bencze László, a későbbi Kossuth-díjas készítette. A utolsó: Vén Zoltán rézmetszete, amely az

Kóhegyi Gyula fametszete, X2

1966-ban, Chrudim-ban rendezett nemzetközi FISAE-találkozóra készült.

Nem volt könnyű élete. Fiatal éveit után komoly megpróbáltatásoknak volt kitéve, mint a világháború, majd az azt követő nehéz politikai nyomás, 1952-ben kitelepítés, 1956 után pedig börtön, ezt követően eltiltás az ügyvédi pályától. De igaz emberként ez sem törte meg. Pár évig csaposként dolgozott a Nyugati és Keleti pályaudvar restijében. Mikor újra engedélyezik jogászként való munkáját, fokozatosan fordul ismét a kedves kisgrafika-gyűjtés felé. 1970-ben, a Budapesten megrendezett FISAE-kongresszuson bekapcsolódik a nemzetközi szakmai munkába, a két-évenként megrendezésre kerülő ilyen események állandó résztvevője lesz. Nem marad távol az itthoni, valamint a baráti országokban megrendezett kisgrafikai találkozókról sem.

Gyűjteménye pár lap híjával 31 ezer darabból áll. Száz állandó külföldi cserepartnere volt, ezekkel elsősorban magyar művészek munkáit cserélte. A külföldiekkel együtt nevére és családtagjai részére 122 kisgrafikai lap készült. Három fő gyűjtőkörre volt: hajózás, heraldika és akt. Emellett voltak speciális darabjai, mint például a híres emberek részére készült ex librisek. Birtokában volt többek között Radnóti Miklós, Aldo Móró, Horthy Miklós és Mussolini ex librise is.

Ez a szép és értékes gyűjtemény szerencsére a családban gondozókra talált. Ugyanis Katona Gábor unokája, Katona Csaba és unoka-menyecskéje, Kecskés Katalin folytatják e nemes hagyományt. A nagy gyűjtő, ked-

ves Gáborunk, már nem lehet velünk, örökre eltávoztott. Csak Weöres Sándor szavai vigasztalnak: „Szép távolsággal itt vagy!”

Mostani feladatom még, hogy bemutassam a kiállításon szereplő három művészünket. *Kőhegyi Gyula* művészetét kifinomult műgond és nagy precizitás jellemzi. Alkotói periódusaiban végigjárta azt az utat, mely elvezet a teljes absztrakcióig, de visszatért azokhoz az ősi természeti formákhoz, amelyek mindenki számára világosan olvashatók, értelmezhetőek. Többször dolgoz fel kultúrtörténeti motívumokat, amelyek újrafogalmazva egyre több és magasabb szintű esztétikai tartalmat nyernek, függetlenül attól, hogy milyen grafikai technikával interpretálja azokat. Kiállítási anyaga nemcsak ezért tűnik egységesnek, hanem azért is, mert ugyanaz a következetes gondolatosság olvasható ki természet utáni tanulmányaiból, mint magasabb elvonatkoztatási fokon feldolgozott forma-értelmezéseiből.

Sajtos Gyula hasonlóképpen kipróbálta a formaelméletek absztrakciós szabadságát, de ő is visszanyarodott a látvány utáni, a természeti formák által inspirált művészi metodikához. Annak ellenére, hogy nagy gondot fordít a kompozíciós törvényszerűségekre, nem tűnik kimódoltnak egy-egy tájképe, sőt megmunkált rézkarcai nem egyszer derűs megfogalmazásai az ember és természet kapcsolatának. Az utóbbi évek KBK-kiállításain bemutatott alkotásai nagy nyereségei ennek a műfajnak, legyen az *ex libris*, vagy valami alkalmi grafika.

Ürmös Péter utoljára Budapesten bemutatott alkotásaihoz képest szembeötlő változás a színes grafikák megjelenése, függetlenül attól, hogy azok magas-, mély- vagy síknyomású eljárással készültek. Az itt látható alkotások mutatják a színekkel való komponálás hatalmas lehetőségeit, amely kísérletezések jelenlegi állomása is már nagy reményekre jogosít. A kiállított lapok szinte mindegyike egy nagy tematikához tartozik, mely az építészet szinte kimeríthetetlen motívumaiból táplálkozik.

A dr. Katona Gábor gyűjteményéből válogatott kisgrafikák, valamint a három alkotóművész által be-

Ürmös Péter kórajza, (L)

Sajtos Gyula linómetszete, X3

mutatott művek bizonyítják, hogy e műfajban mennyi szépséget és művészi értéket lehet megeleveníteni, sok örömet nyújtva mind a gyűjtőnek, mind magának a művésznek is.

Dr. Mayer József

A „MAGYAR TÖRTÉNET MÚZSÁJA” – A KŐBÁNYAI KÖNYVTÁRBAN

Ez év tavaszán a Budatétényi Galériában történt első bemutatása után júliusban Kőbányán került ismét a közönség elé a magyar történelmi témájú *ex libris*ekből rendezett, nagyszerű kiállítás. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár X. kerületi főkönyvtára ez alkalommal – alapos felújítás után megújult külsővel – várta július 16-án délután a megnyitóra érkező érdeklődőket. A kiállítási anyag, melyet előző számunkban már ismertettünk, némileg csökkentett mennyiségben, de igen vonzó elrendezésben, korszerű alumínium-keretekbe helyezve volt látható a könyvtár legnagyobb termében.

Az intézmény vezetősége nevében *Vazinay Mária* köszöntötte a megjelenteket. A kiállítást *Kádár János Miklós*

nyitotta meg, többek között ezekkel a gondolatokkal: „Jelen válogatás vezérfonala – ahogy erre a kiállítás címe is utal – a magyar történelem. Merítési köre tematikailag ugyan a honfoglalás korától egészen századunkba vezet, de nem kronológikus illusztráció, vagy történelmi tényvázlat a célja, hanem a művészet sajátos asszociatív képességével jelkép, emlékkép és ideateremtő, gondolatébresztő és indító. Jellemző a bemutatott anyagban bizonyos témák – mint pl. a 48-as szabadságharc – bőségesebb megjelenítése és mintegy politikai ellenpontként a Habsburg-ház szinte teljes hiánya.”

A továbbiakban elismerésként szólt *Kőhegyi Gyula* szervezési és rendező munkájáról: „A válogatás,

illetve az anyag színvonalát dicséri, hogy akár technikai, akár időbeli (az alkotás születését illető) eltérések ellenére a magas alkotói kvalitás egyenesen érvényesült". A kiállításon műveikkel szereplő grafikusokról ezeket mondotta: „Nem hinném, hogy jogom vagy hivatalom volna alkotók neveit kiemelni. Mégis úgy gondolom, hogy a magyar grafika jelene és jövője egyaránt fejet hajtani tartozik a már nem élő, mégis itt a maiak mellett kiállított mesterek életműve előtt.”

Befejezésül köszönettel illette azokat a nagyvonalú gyűjtőket, akik féltve őrzött értékeiket kölcsönözték. Mivel nevük felsorolása az előző kiállítás beszámoló-

jából kimaradt, e hiányt ezúttal pótoljuk. Gyűjtők: *Albrecht Sándor, dr. Gombos László, dr. Katona Gábor, Király Zoltán, dr. Krier Rudolf, dr. Mayer József, Palásthy Lajos, dr. Semsey Andor, Szanka Rózsa, Szász Sándorné, dr. Szij Rezső.*

A magyar kisgrafika történetében kimagasló tárlat a kőbányai könyvtár munkatársainak önzetlen munkája nyomán ezúttal a főváros pesti oldalán is bemutatásra került. A kiállítás augusztus 21-ig – a könyvtár látogatóinak tekintélyes száma miatt – bizonyára sok új barátot szerzett az ex libris művészetének.

Soós Imre

IN MEMORIAM FERY ANTAL

**MINDIG A SOR VÉGÉN ÁLLTAM,
KÖNYÖKÖMET NEM HASZNÁLTAM.
NÉZZÉTEK EL EGYSZER NEKEM,
HA EGY KICSIT 70-KEDEM.**

Fery Antal fametszetei

Fery Antal 90. születésnapja az emlékek egész sorát idézte fel bennem. Nagyon szerettük KBK-elnökünket, akinek neve hol Rex Antónius, hol Tóni bácsi, de gyakran csak Papa volt. Amikor körünkben, a Fészekben rendezett klubnapunkon megjelent, időnként megkérdezte a jelenlévőktől: „Mi újság primitív körökben?”

Páratlan humora, öniróniája és életbölcssége saját születésnapjára írt rigmusaiban is megmutatkozik:

„Hatvan éves lettem én,
Ifjúságom kezdetén.”

Tíz évvel később:

„Mindig a sor végén álltam,
Könykömet nem használtam.
Nézzétek el egyszer nekem,
Ha egy kicsit hetvenkedem.”

Utolsó kerek születésnapjára, a nyolcvanadikra készült fametszetén ezt olvashattuk:

„E néhány évtized
Sok álmat széttiport,
Elértem mégis
A büszke férfikort.”

Felejtethetlen számomra az az ünnepi fametszete is, melyet aranylakodalmukra készített. Ugyanis 1992-ben ünnepelte a Mester a nagyszerű művészfeleséggel, Vali asszonnyal kötött házasságának fél évszázados évfordulóját. Az alkalmi grafikán ez a szöveg olvasható: „50 év arany igában.”

Tóni bácsi sok színes történetet hordott tarsolyában. Főként kislányairól és Berda Józsefről (aki szintén nagy mókamester és tréfacsináló volt) mondott el kedves epizódokat. Garmadával tudott vicceket és olyan jóízűen, remek hanghordozással adta elő, hogy az ő társasága mindenki számára nagyszerű élvezetet jelentett. A művészeti életből tudjuk, néhány művészünk nem szívleli a másikat. Rex Antónius nem bántott, nem becsmérelt senkit sem. Pedig a rossz lapok láttán joga lett volna erre, hiszen ő volt a fametszés Nagy Öregje. Valljuk meg, több elismerést érdemelt volna ebben a hazában!

Szászné Mara

SZEMLE

Szívfájdalmat okozott a szerkesztőnek, hogy itt és most nem ismertetheti a svájci gyűjtők EXLIBRIS-BUCHEIGNERZEICHEN-KLEINGRAPHIK című évkönyvének valamennyi cikkét. A 38/1998. sorszámmal most megjelent kitűnő írásai ugyanis az ex libris témák közül a legizgalmasabbakat veszik terítékre, gazdag képanyaggal elemezve a könyvjegy angyal- és halál-ábrázolásait.

Lapunk terjedelme csak a magyar vonatkozások megemlítését engedi meg, ezért örömmel jegyezzük meg, hogy e nívós svájci kiadvány 30. oldalán a Ha-

lál ábrázolásai között Bartos László 1934-ben készült klisé-ex librise is szerepel.

Egy másik cikkben Vermes Júlia az ördög-ábrázolásokat szedte csokorba. A Basel-ban élő neves gyűjtő és szakíró ez alkalommal mondani valóinak megjelenítésére újszerű formát választott. Már a cím (Ördög és Tsa) is jelzi, hogy ezt a bibliai eredetű „vállalkozást” a szerző a mai üzleti életben használatos referenciák segítségével

Ottmar Premstaller
linómetszete, X3

kívánja úgy bemutatni, hogy az olvasóban arról kedvező „imidzs” alakuljon ki. A cégalapítási ismertető fejezetből megtudjuk, hogy ez a firma olyan idős, mint az emberiség. Felügyelő-bizottságának elnöke pedig maga az Úr. A cég képviselői a legváltozatosabb alakban jelenhetnek meg, ezeket hol Sátán, Lucifer, Mefisztó, hol pedig Szatír, Szilén, Pán, Kentaur néven tisztelik ügyfeleik. A szerző alapos kultúrtörténeti felkészültséggel fejt ki ezek eredetét, szerepét az emberiség életében. A szellemes, finom humorral átszőtt írásból azt is megtudjuk, hogy az Ördög et Comp.-nak jó sajtója van. Bizonyíték erre a Biblia, továbbá a legendák, dalok nagy száma, sőt maga az ex libris is.

A cikket tizennyolc, nagyrészt humoros illusztráció kíséri. A magyar művészek közül Petry Béla, Várkonyi Károly és Haranghy Jenő egy-egy alkotását láthatuk a 200 számozott példányban megjelent, ízléses kiállítású kiadványban.

*

CERVANTES születésének 45. évfordulója alkalmából 1997-ben nagyszabású EXLIBRIS-KIÁLLÍTÁST rendeztek Spanyolországban. Az esemény díszelnöke maga a király, I. János Károly volt.

A hozzánk eljutott 92 oldalas katalógus alapján ezúton tájékoztatjuk olvasóinkat a nagyszabású tárlatról, mely a „világtörténelem” leggazdagabb sereg-szemléje volt Don Quijote kisgrafikai ábrázolásainak.

Az egy éves késéssel megjelent, spanyol nyelvű kiad-

Nagy László Lázár rézkarca, C3

vány 48 országból 754 művész alkotásainak adatait tartalmazza. Részletességére jellemző, hogy nemcsak a lapok keletkezési éve, mérete, technikája és tulajdonosának a neve szerepel itt, hanem egy kódszám még azt a fejezetet is jelzi, melynek cselekményét – a Cervantes regényében írtak alapján – a grafika ábrázolja. Egy-egy alkotó neve alatt általában 1-2 grafika adatait találhatjuk, de vannak e területen is termékenyebb művészek. A cseh Vondrazka 151 lappal, egy portugál és egy spanyol művész 82, illetve 48 alkotásával szerepel. A sorban negyedik helyen álló és Szerbia színeiben szereplő Andruskó Károlyt 44 grafika képviseli.

A résztvevők létszámát tekintve a 21. helyen álló magyar csoport 32 főből áll. Ez a szám vitatható, mert az országunkat jelző HUN betűjel szerepel ismeretlen nevek (Lakomy, Vesecy, Vozil) mellett is.

A magyar névhasználat félreértéséből került a névsorba a rejtélyes „Rezső B.” művésznév is. Nincs tudomásunk arról, hogy a KBK első titkára, Réthy István, valaha is kisgrafikákat készített volna, mégis neve, mint alkotójuk, két lappal szerepel a katalógusban. A hatalmas kiállítási anyag minden darabjának reprodukálására nem vállalkoztak a kiadványt létrehozó intézmények, köztük a spanyol kulturális minisztérium és Madrid város önkormányzata. A kötetben mindössze 77 darab színes és fekete-fehér illusztráció szerepel. Közöttük öt magyar művész nevének találjuk (Balázssffy, Vecserka, Vén, Feszt jun., Nagy L. L.) Tiszteletreméltó alappossággal szerepeltetik a katalógusban a témáról

Európaszerte megjelent irodalmat is. Ezek sorában több magyar szerző (Arató, Galambos, Gellér, Palásthy, Pittmann, Póka, Semsey, Soós) írásának említésével találkozhatunk. Minden idők legnagyobb Cervantes-kiállításának alapos katalógusa összességében arról is tanúságot tett, hogy a Búsképű Lovag a kisgrafika legnépszerűbb alakja lett, mintegy négy évszázaddal regénybeli szereplése után.

Hévizen, a városi könyvtárban május 3-án nyílt meg a *Sólyom Sándor* grafikus ex libriseiből összeállított kiállítás. A helyi lap cikket közölt az eseményről, idézve a tárlatot megnyitó *Németh János* kerámikusművész szavait. A Munkácsy-díjas mester az alkotó erdélyi származását tekintette az életútját meghatározó legfontosabb tényezőnek. Műveiről szólva kiemelte, hogy azok a népművészet egyszerűségét, tisztaságát árasztják. A megnyitónépély végén a város polgármestere emléklapot adott át a kiállító grafikusnak és az őt méltató *Németh János*nak.

Sólyom Sándor Minómetszete, X3

Az olaszországi L'EX LIBRIS ITALIANO 1998. évi 2. számában kegyeletteljes szavakkal emlékeznek meg Európa három neves gyűjtőjéről, akik a közelmúltban távoztak az élők sorából. A szlovák Karol Izakovic és a lengyel Janusz Szymanszky mellett felejthetetlen korelnökünk, dr. Katona Gábor szerepel e rangos megemlékezésben. A magyar gyűjtőről megírják, hogy 92 éves volt, mintegy 30 ezer lapos gyűjteményt hagyott hátra és pótolhatatlan résztvevője volt a FISA által rendezett szinte valamennyi kongresszusnak.

A holland EXLIBRISWERELD ezévi nyári számának mellékleteként újabb kínálatát állította össze az ismert ottani antikvárium. Három magyar művész is szerepel ebben a tekintélyes jegyzékben: *Tempinszky István* 29 rézkarc-lappal, 110 gulden összértékkel, *Vadász Endre* 11 fametszettel és 6 rézkarccal, 100 holland forint összértékben. *Vén Zoltán* három darab, mélynyo-

mású, egyenként 14 lapos sorozatát ilyen egységenként 100 gulden kikiáltási áron hirdették meg.

A múlt évben nemzetközi exlibris-pályázatot írt ki a horvátországi Rijeka város egyetemének könyvtára és az ország művészeinek szövetsége. A város első ilyen pályázatával kívántak megemlékezni a könyvtár alapításának 370-ik, valamint Juraj Klovic (1498-1578) miniatűrlista születésének 500-ik évfordulójáról. A nálunk kevésbé ismert grafikust „az egyik legnagyobbíró horvát”-ként mutatja be a pályázat eredményét tartalmazó, 200 oldalas katalógus. Élete nagy részét Itáliában töltötte, Tizian és Ráfael kortársaként. „A miniatúra Michelangeloja” címet híres mesterek képeinek kis formátumban, könyvekben történt megjelenítésével érdemelte ki. Megbecsültségét mutatja, hogy földi maradványai – olaszosított Giulio Clovio név alatt – a San Pietro in Vincoli templomban, Rómában nyugszanak, ahol Michelangelo Mózes szobra is látható.

Rijeka város első exlibris-pályázatára 37 ország 191 művésztől 449 alkotás érkezett be. A nagydíjat Vladimir Zuev orosz művésznek ítélték oda. A további díjakat 3 ukrán, továbbá 1-1 jugoszláv, lengyel, horvát, olasz és svájci alkotó kapta. (Az ál-exlibris ellenzői a hajukat téphették: több tucat ex libris készült a közel öt-száz éve halott művész nevére!) A katalógusban minden résztvevő 1-1 alkotását – eredeti színben – reprodukáltak. Magyarországról az alábbi nevek szerepelnek a rendkívüli műgonddal kivitelezett kötetben: Budai Tibor, Gubis Mihály, Haász Ágnes, Harangozó Ferenc, Harmati Zsófia, Havasi Tamás, Jáger István, Molnár István-Iscsu, Molnár Mónika, Sós Evelin, Szepessy Béla, Szócs Géza és Vörös András.

A lengyelországi Ostrow Wielkopolski városban 1997-ben megrendezett VII. nemzetközi kisgrafikai biennálé pályázatának végeredményéről számol be a NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT folyó évi 2. száma. A 18 illusztrációt is tartalmazó cikkből megtudtuk, hogy az első díjat *Krzysztof Szymanowicz* lengyel művész nyerte el. A négy második díjon kívül még több, elismerést jelentő díjat ítéltek oda a zsűri. Értesüléseink szerint mindössze 5 magyar művész szerepelt a pályázaton, melynek kiírásáról a KBK nem kapott időben értesítést, így azt lapunkban sem közölhattük. A cikk magyar vonatkozása, hogy a lap 21. oldalán közlik *Molnár István* graafikusművésznünk pályaművének képét.

A belga GRAPHIA 132. számában *Luc van den Briele* folytatja az ex librisek témánként csoportosított ismertetését. Ezúttal a görög-római mitológia isteneit, jeles személyeit ábrázoló lapokat veszi számba, miközben bőséges ismertetést ad az olvasónak e mondai világban megtörtént hihetetlen eseményekről. Legalább egy tucat olyan kisgrafika képét is közli és ismerteti cikkében, melyen Léda és a hattyú látható, meglehetősen intim közelségben. (A cikk egyik ma-

gyar vonatkozása, hogy a fenti képek sorában szerepel *Kékesi Lászlónak* ilyen témájú, Klaus Rödél részére készült rézkarca.)

Európa elrablása ugyancsak hálás téma nemcsak a szobrászok, hanem az ex libris művészei számára is. A cikk ebből öt kisgrafika elemzését tartalmazza. A téma befejezéseként ugyancsak Zeuszról történik említés, aki azonban ezeken a képeken nem rabol lányt, csupán bika alakjában kápráztatja el kiszemelt partnerét. Itt esik szó *Vén Zoltán* rézmetszetéről, mely Willy Feliars ex librise lett. A mű alkotójáról elmondja a szerző, hogy bár a művész sok pompás kisgrafikát készített már, ez az alkotása egyike a legjobban sikerült ex libriseinek. Megjegyzi még, hogy a művész eltért ugyan az ábrázolásban a mitológiai „tényektől”, ez azonban a művészi alkotás szabadsága miatt jogában áll.

Ez a szám a pszeudó-exlibrisekről folyó vitát újabb cikkel gyarapította. Ezúttal az olasz pályázatok kifogásolható feltételei kerültek a szerkesztő terítékére.

*

A Szentesi Művelődési Központ főtéri galériájában április 16-án *dr. Zöldág László*, az Állatorvostudományi Egyetem professzora nyitotta meg szép számú érdeklődő jelenlétében *König Róbert* kiállítását. A tárlaton a művész számos új munkáját láthattuk. Ezek közül talán a legérdekesebb a *Csaba legenda* című, 14 színes rajzból álló sorozat, mely a buffalói Castellani Múzeumban volt kiállítva a múlt év tavaszán.

(Említést érdemel még a Képzőművészeti Főiskola kiemelkedő művésztanáraitól készülő linómetszet-sorozat első két darabja, amelyek Szinyei Merse Pált és

Székely Bertalant ábrázolják. Érdeklődéssel várjuk a sorozat folytatását!)

*

A Csepel Galériában május 7-én nyitotta meg *König Róbert* grafikusművész a Képzőművészeti Egyetem Képgrafikai Tanszékének archívumából rendezett kiállítást. A tárlaton az egykori Képzőművészeti Főiskolán az 1950-től 1980-ig terjedő időben a növendékek által készített grafikák voltak láthatók. Az ezeken egykor „oroszlánkörmeiket” megmutató alkotók azóta a magyar grafika ismert, megbecsült művészei lettek, hogy példaképpen *Vagyóczky Károly*, *Deim Pál*, *Ágotha Margit* vagy *Gyulai Liviusz* nevét említsük. A sok magas színvonalú alkotást bemutató tárlat néhány, azóta elhunyt művésznünk emlékét is felidézte: *Kondor Béla*, *Engel Tevan István*, *Ravasz Erzsébet* egykori lapjaival.

*

A XI. kerületben lakó polgárok lapja, az ÚJBUDA, 1998. június 10-én megjelent számában *Dalos László* tollából meleg hangú cikk jelent meg *Fery Antal*, a *könyvjegy poétája* címmel. A szerző hiteles adatok bőséges felsorolásával ad áttekintést a mester életpályájáról, születésének 90. évfordulója alkalmából, aki ebben a kerületben lakott fél évszázadon át. A szívvel, szeretettel megírt cikk minden sorát örömmel vállaljuk, benne *Fery Antal* mester művészetének, emberiségének őszinte megbecsülését érezzük.

*

König Róbert: Csaba legenda, rajz

HÍREK

Egy héten belül két kiállítása nyílt a Dunántúlon Vén Zoltán grafikusművésznek. Május 17-én a balatonlellei Kapoli Galériában *Sziucs László polgármester* nyitotta meg tárlatát, melyen – a hely adottságainak

VÉN ZOLTÁN grafikusművész kiállítása

Jókai Mór Városi Könyvtár
PÁPA, 1998

Katalóguscímlap

Kékesi László linómetszete, X3

megfelelően – rézmetszeteit (kisméretű alkalmi grafikákat és ex libriseket) láthatta a fürdőidény kezdetére öröndetesen megnövekedett balatoni közönség.

Másik kiállításának – a kisgrafika dunántúli fellelőgárának is tekinthető – pápai Jókai Mór Városi Könyvtár adott otthont. Az egykori nagyszerű tárlatok színhelyén, az Esterházy-palotában *Heiter László művészettörténész* nyitotta meg május 22-én. A könyvtár tágas folyosóján ezúttal nagyobb méretű alkotások is helyet kaphattak: mintegy harminc nagyméretű, paszpartuzott litográfia adott ízelítőt a sokoldalú művész újabb kifejezési formáiról. Nem maradtak távol és a vitrinekben kaptak helyet „hagyományos” alkotásai, a fanyar humorú, bravúros metszőkultúrát képviselő kisgrafikai is. A pápai kiállítás látogatói számára haszonnal forgatható, maradandó emlék lesz az alkalomra készült, 16 oldalas katalógus, mely *Ürmös Péter* újabb szakírói és szerkesztői remekelése, a Könyvtár Sokszorosító Műhelyének színvonalas terméke.

*

Igen érdekes kiállításra hívta fel figyelmünket a Lipcseben élő neves gyűjtő, *Horst Gebauer*. A német exlibris-egyesület éves találkozója alkalmából május 2-án nyílt meg Mainz-ban az a kiállítás, mely kizárólag nők részére készült és csakis nőket ábrázoló lapokat tartalmazott. Ez a csupa-nő kiállítás már címével is felkeltette az érdeklődést, hiszen az a nőkre leggyakrabban alkalmazott kifejezéseket tartalmazta, és pedíg: „Boszorkány, Háziasszony, Szent.” A tárlaton 869 kisgrafikát láthatott a közönség. Mintegy negyven magyar művész lapjai szerepeltek Mainz-ban, köztük olyan nem jellegzetes exlibris-művészek alkotásai is, mint Hermann Lipót, Medgyessy Ferenc. Az 54 magyar ex libris alkotói között számos kisgrafika-művész nevével is találkozhattunk, akik a téma érdekessége mellett a művészi színvonalat is biztosíthatták.

*

Simontornyán július 3-án a Simontornyai Színházi és Kulturális Napok keretében nyílt meg Kékesi László grafikusművész emlékkiállítása. Ezen mintegy 200 db, linómetszet és rézkarc-technikával készült ex libris és könyvillusztráció került bemutatásra. Az anyagot a család végérvényesen a Simontornyai Múzeumnak ajándékozta. Mint kiderült, ez csak a kezdet, további grafikák kerülnek majd a múzeum tulajdonába. A kiállított anyag aug. 30-ig a simontornyai vár emeleti termében, azon túl a múzeum helyiségeiben látható. A megnyitóbeszédet az elhunyt művész tanítványa, volt munkatársa, Szunyoghy András tartotta. Körünket ez alkalommal Palásthy Lajos képviselte.

Nemcsak a grafikai anyag, hanem a simontornyai katolikus templom néhány freskója is őrzi Kékesi László keze nyomát. Ezeket a művész még fiatal korában, Márton Lajossal együtt készítette.

*

Egykori művésztagunk, M. Kiss József festményeit és grafikáit a közelmúltban két kiállításon is láthatta a közönség. Július 12-én a keszthelyi Balaton Múzeum, két nap múlva pedig Csepelen, a Vendéglő Galériában nyílt meg a jó egészségben alkotó, termékeny művész tárlata.

Az argentinai Buenos Aires városban működő Tzedaka Alapítvány kisgrafikai pályázatot írt ki Izrael állam megalapításának 50. évfordulója alkalmából. Örömmel értesültünk arról, hogy a pályázat 3. díját magyar művész, Vén Zoltán nyerte el rézmetszetű ex librisével. A kiállítási katalógus még nem jutott el hoz-

Vén Zoltán rézmetszete, C2

Király Zoltán

Angyal kürtje

Könyvcímlap

zánk. Beérkezése után Szemle rovatunkban ismertetni fogjuk a tengeren túlról érkező kiadványt.

Korábban Bulgáriában megjelent első verskötete után most itthon jelentette meg verseinek nagyobb gyűjteményét *Király Zoltán*, lapunk szerkesztője. A közel négy évtized terméséből összeállított, 126 oldalas kötetben gazdag, színes költői világ mutatkozik meg. Ékes nyelvezete, a hazai tájak iránti szeretete, formai kísérletezéstől mentes verselése teszi vonzóvá a kiadványt, melyben helyet kaptak az elnyomás éveitől írt és akkor „életveszélyes” poémái is. Az *Angyal kürtje* címet viselő könyv címlapját Vén Zoltán grafikusművész rajza díszíti.

RÉSUMÉ

En juin la Galerie Kapoli à Balatonlelle a organisé l'exposition de haute portée de l'excellent maître belge Gerard Gaudaen. Dans l'article d'Imre Soós nous publions quelques détails du discours inaugural de son compatriote Antoon Vermeylen, retenti en hongrois. József Mayer écrit un compte rendu sur l'exposition récente de la Galerie Bocsky, où la Collection Katona fut présentée en compagnie des créations de trois artistes graveurs contemporains hongrois. Pareillement Soós fait l'éloge de l'exposition historique des petites gravures hongroises, organisée par la Bibliothèque du Xème arrondissement de Budapest. Mme Mara Szász ravivie le souvenir du maître Antal Fery. Rubriques ultérieurs: Revue de presse, Nouvelles, Casier de bibliothèque.

KÖNYVESPOLC

MUZSNAY ÁKOS: HOMMAGE À TARKOVSKIJ. Kiállítási katalógus. Budapest, 1998. április. Lencső László bevezetőjével. 16 oldal. Illusztrációk: I-XI. Megjelent 200 számozott példányban.

Az 1997-ben megnyílt *Gold Art kortárs* képzőművészeti bemutatóterem sok rangos kiállítása során május 8-án került sor Muzsnay Ákos festő- és grafikusművész *Hommage à Tarkovszkij* című grafikai kiállításának megnyitójára. A megnyitót tartotta Szakolczay Lajos irodalomtörténész. A katalógus bevezetőjében Lencső László mutatja be a művész új grafikai sorozatát. Ebből közlünk részleteket.

Vajon mi készítet egy élvonalbeli magyar grafikust arra, hogy napjainkban szokatlan technikájú képek sorozatával tisztelegjen a tíz éve elhunyt világhírű orosz filmrendező élete és munkássága előtt?

Miért teszi ezt egy értékvesztő, a kultúra és a művészet iránt legalábbis közömbösebb korban, amikor a napi megélhetési gondok megoldásán túl, az általános társadalmi közöny és közömbösség nyomasztó súlya mellett még a politika illékony érdekei által befolyásolt és alakított művészeti szekértáborok kicsinyes szembenállása, irányzatok érvényesülési harca is ránehezedik mindennapjainkra? A kérdések felvetése és a lehetséges válasz megkeresése azért fontos, mert meggyőződésem, hogy ez alkalommal Muzsnay Ákos olyan kitűnő kvalitású művekkel rukkolt elő, melyek minden bizonyos életműve kiemelkedő darabjai közé számítanak...

Muzsnay grafikáin a kiszolgáltatottság és a megváltás, a gúzsba kötöttség és a szabadság, az áldozat, a szorongás, a gonoszság vagy a jóság, a szeretet és a hit alapvető és meghatározó viszonylatait boncolja. Látványvilága is sajátos: létmítoszok elemeiből, test- és sorstörődékekből, reális és képzeletbeli emberi torzókbból építkezik. Eltűnni látszó értékeket keres, talál és mutat fel. Világ-szemléletének, vizsgálódásainak eredményei különböző technikájú, de mindig szikár, belülről jövő, következetesen őszinte, tragikus alaphangú és jelképerejű lapokon jelentek és jelennek meg.

Művészetének ismerői tudják, hogy Muzsnay időről időre grafikákkal tiszteleg egy-egy számára fontos személyiség (Kőrösi Csoma, Csokonai, Széchenyi, József Attila) előtt. A tisztelgés szigorú válogatás alapul, a művész belső irányítójá, szellemi-érzelmi kötődése alapján; főbb szempontjai a humánus, az igazság szépsége, a teremtés tisztelete. Ezek a titokzatos indítatásból született alkotások sajátos és speciális művek. Muzsnay sohasem másol (még gondolatot sem) vagy idéz, hanem a megtisztelt személy szellemiségét a saját világlátásával összegyúrva hoz létre összegzéseket, mindenkor hangsúlyosan megőrizve önnön művészi szuverénitását.

A Tarkovszkij-sorozat érzelmileg és szellemileg az említettekhez ha-

sonló keletkezésű, de megjelenési formájában az eddigiektől eltérő, meg-hökkentő kettősséget hordoz, archaizál és újszerű is egyben...

A vakító fehér alapozás a vetítőlámpán pergő filmképek érzetét kelti. A vöröskréta használata (a mindkét művészen meglévő) a pre- vagy posztmodern világgal való szembenállást hangsúlyozza, egyértelmű visszacsatolás a reneszánszhoz. Muzsnay nagyon tudatosan használja azt a technikát, ami egy teljesebbnek, emberibbnek tűnő világban élte fénykorát. Kitűnően él a kréta adta lehetőségekkel, végsőkéig kiaknázza azokat, ezért a rá jellemző „szálkás” képépítés most a grafikák túlnyomó részében oldottabb, líraibb megoldásokat eredményez.

*

A *Hommage à Tarkovszkij* lapjain nem ismerhetünk fel konkrét filmképeket, de érzelmileg, gondolatilag pontosan követhetők az „áthallások”. A nagyobb tájkép (III.) misztikus rétegződése felidéz az *Áldozathozatal* (Sacrifice) természetlátását, elvontságával a minden megtörténéseinek lehetőségét sugallja, a kisebbik töredéktáj (VIII.) vad, ellenséges bozótjával a *Stalker* tájainak pusztulást, a lét félelmetes titokzatosságát kifejező táji világával rokon.

Az omladozó falak, a téglá- és kötőmelék (I., II.) a pusztulás tragikumának vízióját és a lehetséges újrakezdet reményét villantják fel, míg a töredékfal nyílása előtt kuporgó, hátulról világított elmosódó figurák (IV.) az emberi egymásrataltságot, összebújást, melegséget, a bensőséges, igazi emberi kapcsolat szükségességét fogalmazzák meg. A szemberohanó arcnélküli figura (V.) felemelkedni, repülni látszik, kitágítja az időt, próbálja lerázni a múltat, s ugyanakkor tudja, sugározza, hogy csak a múltjával együtt élheti tovább egyéni sorsát.

A korpusz (VI.) a leonardói világot idéző rajzzal együtt (VII.) a megélhetőbb, teljesebb létet kívánó, a megváltás utáni vágyainak képpé fogalmazása érzéki varázssal, spirituális telítettséggel. És természetesen feltűnik *Andrej Rubljov* is. Ugyanúgy és másképp, mint Tarkovszkij filmjeiben, ugyanúgy és másképp, mint Muzsnay korpuszain. Szinte tapintható rajta a tudat és a lelkiismeret szembeszegülése, az alkotó ember harca, hogy tisztába kerüljön önmagával. Mindezek együtt és külön-külön is, a Tarkovszkij filmjeiben és Muzsnay grafikáin egyaránt nyomon követhető gondolatokat és érzéseket tárja elénk.

A sorozat minden képe katarzist hordoz. Fájdalmas, szép és igaz. Muzsnay Ákos legújabb teljes értékű vallomása a világról.

Lencső László

Muzsnay Ákos: *Hommage à Tarkovszkij. Vöröskréta*

Muzsnay Ákos: *Rubljov. Vöröskréta*